

MARTÍ DOMÍNGUEZ

Sobre imatges impossibles

Segons la tradició, una dona va gosar eixugar la suor de Jesús durant la pujada al Calvari, i en el mocador s'hi va fixar miraculosament el rostre de Crist. Per això aquella imatge es va conèixer com *acheropita* ("no feta per la mà de l'home"), i aquella dona va rebre el nom de Verònica, és a dir, la personificació de *verum icon*, de la veritable imatge de Crist. Els pintors bizantins d'icones es basaven en aquesta hipotètica imatge, així com en una altra tradició que assegurava que l'evangelista Sant Lucas havia realitzat el retrat de Maria. Això explicaria que durant el *trecento* pintors com Duccio, Cimabue o Simone Martini encara mantingueren en les seues *madonnes* fortes influències bizantines, perquè es pensava que corresponien a faccions fisionòmiques autèntiques, i per tant, d'alguna manera aquells rostres atresoraven poders miraculosos. La coloració citrina de la pell, els ulls ametllats, les cares

allargassades, resultaven per aquells pintors no un arcaisme, sinó més aviat una prova de la seua autenticitat.

En certa manera, el Renaixement va iniciar-se quan els artistes varen decidir abandonar a poc a poc les icones (que en grec significa precisament "imatge", per tant, quan abandonaren les "imatges"), i buscaren endolcir les seues obres prenent apunts del natural. Aquell pas, aquell pas que consistia a desproveir l'obra de poder taumatúrgic però dotant-la d'expressivitat artística, fou segurament un dels passos més valents de la història de l'art. Però tan sols a Itàlia i a Flandes la bellesa de l'obra d'art va arribar a triomfar (cosa que no va succeir a les nostres terres, que seguírem pintant i adquirint icones bizantines fins el segle XVII). Això es pot observar en Giotto, on les seues *madonnes* van perdre hieratisme i inexpressivitat i, especialment, en Van Eyck i Fra Angelico. Per això, a partir del moment en què els pintors varen emprar models del natural, podem assegurar que hi ha hagut un autèntic "renaixement".

De segur que us preguntareu on traieu cap tot això. Fa uns dies, un reportatge de la BBC (seguit d'un llarg article publicat a *The Times*) presentava "*the almost certainly closest representation of the face of Jesus Christ*". Sembla que un forense de la Universitat de Manchester ha realitzat la reconstrucció d'una possible imatge de la cara de Crist, basant-se en el crani d'un dels jueus trobats al cementeri de Jerusalem arran d'unes excavacions recents, i datat pels arqueòlegs cap al segle I de la nostra era. En aquesta reconstrucció se'ns mostra un Crist amb una cara prou "comuna", de faccions fortes i de nas important, de color de pell citrina i cabells curts. En aquest sentit, el productor de la sèrie de la BBC declarava als mitjans de comunicació: "L'arqueologia i la ciència anatòmica poden fer més llum que l'art sobre la possible faç de Crist". Com! A aquestes altures fem aquests descobriments! És clar que Jesús no tenia la pell rodanxona d'un Joan de Joanes! Ni Maria, que ben poc tindria a veure amb totes aquelles enlluernadores *madonnes* botticellianes, i que seria, més aviat, "moreneta"! Però convindreu que prendre a l'atzar el crani d'un jueu del segle I i pretendre que Jesús s'hi assemblaria és una grotesca ximpleria! Com si tots els jueus del segle I tingueren la mateixa cara de milhomes amb... ¡el cabell curt!

Sovint es fa un ús excessiu de la paraula "ciència". Aquest és un cas ben evident, però que no obstant això ha servit a la BBC per a anunciar-se i promocionar-se per tots els diaris i mitjans de comunicació del món. Aquests científics han comparat la seua grotesca reconstrucció fisionòmica amb diversos retrats de Crist, intentant fer veure com d'enganyats estaven els artistes del Renaixement. Siga com siga, el que realment ha quedat palès és que els productors de la BBC no entenen gota d'història de l'art. Per tot això, posats a creure, preferesc la vella imatge *acheropita* de Verònica, que les elucubracions "científiques" de tots els forenses del món. Em mereix, en aquest cas, molta més confiança...